

су); конструктивно-змістовим (уміння розпізнавати і вживати дискурсивні маркери в реальних комунікативних ситуаціях, декодувати і реалізовувати комунікативні інтенції на рівні мовленнєвого акту в міні-дискурсах, моделювати реальні комунікативні ситуації дидактичного типу дискурсу); професійно-комунікативним (уміння мовностилістично оформлювати дидактичний дискурс, застосовувати риторичні комунікативні стратегії у дидактичному дискурсі, сприймати та відтворювати цілісні дидактичні дискурси з урахуванням комунікативного наміру і параметрів комунікативної ситуації).

Висновки. Отже, в даному дослідженні були розглянуті основні теоретичні положення, необхідні для створення науково обґрунтованої методики формування дискурсивної компетенції студентів мовних спеціальностей у сфері іншомовного спілкування, а також визначені умови, за яких відбувається формування дискурсивних умінь, сформовані критерії та показники, виокремлені методи та принципи навчання, відповідно до яких розроблено систему вправ.

Література

1. Бершадська, Н. С. Методика формування англомовної усної дискурсивної компетенції у студентів мовних спеціальностей [Текст] : автореферат... канд. пед. наук, спец. : 13.00.02 - теорія та методика навчання (германські мови) / Н. С. Бершадська. — Одеса : МОН, молоді та спорту Укр. ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського», 2011. — 21 с.

2. Головина Н. П. Формирование дискурсивной компетенции у учащихся старших классов в процессе обучения репродукции и продукции иноязычных текстов (школа с углубленным изучением английского языка) / Н.П. Головина // Автореферат дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02 /Российский гос. пед. ун-т им. А. И. Герцена. — Санкт-Петербург, 2004. — 23 с.

3. Кучеренко О.И. Формирование дискурсивной компетенции в сфере устного общения (французский язык, неязыковой вуз) / О.И. Кучеренко // Дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Московский ордена дружбы народов лингвистический университет. - М., 2000. - 176 с.

4. Тихомирова Е.В. Контроль владения диалогической формой устного официального общения (французский язык, неязыковой вуз) / Е.В. Тихомирова // Дис. ... канд.пед.наук: 13.00.02 / - М., 1995. - 258 с.

ГУМАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ

УДК 613:378
Палічук Ю. І.

У статті охарактеризовано гуманізацію навчально-виховного процесу у вищій школі як багатоаспектну проблему, яка стосується його сутності, цільових та змістових орієнтирів, технологій реалізації. На основі результатів аналізу наукової літератури та емпіричного досвіду підготовки студентів з'ясовано педагогічну сутність феномена «здоров'язбереження» як поліфункціональної соціокультурної системи, що поєднує на гуманістичній основі освітні, аксіологічні, спонукальні та інструментальні фактори,

зацікавлюючі суб'єкта до валеологічної творчості в просторі особистісної самореалізації.

Ключові слова: здоров'язбереження, здоров'я, гуманізація навчально-виховного процесу у вищій школі.

THE EDUCATIONAL PROCESS HUMANIZATION OF ECONOMICS HIGHER SCHOOL WITH THE MEANS OF HEALTH FACILITIES

Palichuk Y.I.

The paper describes the educational process humanization in higher education as a multifaceted issue that concerns its essence, contents and target reference points, technology implementation. On the basis of the analysis of scientific literature and empirical evidence of students we found out that the essence of the phenomenon «health facilities» as polyfunctional sociocultural system, which combines based on humanistic education, axiological, incentive motivation and instrumental factors valeological subject to personal creative area the self-realization.

Keywords: health facilities, health, humanization of the educational process in higher education.

Постановка проблеми. Світові тенденції гуманізації сучасного суспільства впливають на становлення освіти, спрямованість її змісту, принципи реформування. Основні положення концепції гуманізації відображають ідеї захисту гідності особистості, визначення її права на свободу, здоров'я, щастя, виявлення своїх здібностей, створення сприятливих умов життя, праці і навчання.

Проблема гуманізації навчально-виховного процесу у вищій школі багатогаспектна, оскільки стосується його сутності, цільових та змістових орієнтирів, технологій реалізації. Ураховуючи це, принцип гуманізації вимагає нових підходів до моделювання педагогічних процесів, структурування змісту освіти, обґрунтування інноваційних методів і форм навчання і виховання підростаючого покоління, оскільки стан здоров'я студентів є незадовільним: лише 14% молодих людей здорові, 50% мають функціональні відхилення, 35-40% – хронічні захворювання.

Мета статті: охарактеризувати здоров'язбереження, його педагогічну сутність як фактор гуманізації навчально-виховного процесу вищої економічної школи.

Результати дослідження. Ідеї гуманізму знайшли відображення у працях прогресивних педагогів минулого і сучасності. На різних етапах розвитку педагогічної науки гуманістичні ідеї побудови освітніх систем на основі особистісно-орієнтованої гуманної педагогіки відстоювали Я. Корчак, І. Песталоцці, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, Л. Толстой та ін.

На сучасному етапі розвитку суспільства, коли змінюються ціннісні орієнтири, знижується фінансування освіти, науки, культури, стають менш доступними населенню послуги системи охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, посилюється увага науковців до проблем формування здоров'язберіжувальних компетенцій майбутніх фахівців. У зв'язку з цим, актуальним для фахівців вищої школи стає формування здоров'язберіжувальних технологій,

спрямованих на вироблення індивідуально-ціннісних і діяльісно-практичних орієнтирів збереження і зміцнення здоров'я (С. Ахмерова, В. Байденко, С. Горбушина, А. Курмаєва, Р. Латінова, В. Серіков, В. Смірнов).

Важливі аспекти здоров'язбереження студентів мають безпосереднє відношення до оцінки ефективності освітнього процесу у ВНЗ. Проблема його якості й ефективності вивчалася в працях В. Андрєєва, В. Беспалько, В. Кальней, Н. Селєзьової, А. Субетто, М. Поташніка, В. Федорова, С. Шишова.

На основі аналізу психолого-педагогічної і філософської літератури визначена педагогічна сутність феномена «здоров'язбереження» як поліфункціональної соціокультурної системи, що поєднує на гуманістичній основі освітні (розуміння суспільної й індивідуальної значимості здорового способу життя), аксіологічні (діяльісний статус цінностей здоров'я), спонукальні (поведінкова акцентуація мотивації здоров'я) і інструментальні (доцільна послідовність результативних дій) фактори спонукання суб'єкта до валеологічної творчості в просторі особистісної самореалізації.

Здоров'язбереження як фактор гуманізації навчально-виховного процесу у вищій школі спрямоване на забезпечення необхідних умов для повноцінного природного розвитку студента, формування навичок збереження і зміцнення фізичного, психічного, соціального і духовно-морального здоров'я, що сприяє становленню внутрішньої потреби у здоров'ї, розумінню основ здорового способу життя. Здоров'язбереження передбачає створення оптимальних для здоров'я умов і виражає орієнтованість діяльісності особистості в напрямку формування, збереження і зміцнення як індивідуального, так і суспільного здоров'я [6].

Для реалізації здоров'язбережувальних програм в освітньому середовищі ВНЗ необхідний міждисциплінарний підхід, який передбачає координацію та об'єднання зусиль педагогів, психологів, медиків, фахівців у галузі фізичної культури, що здійснюється на рівні адміністративно-управліньського апарату навчального закладу, дає змогу зміцнювати здоров'я студентської молоді.

Під здоров'язбереженням в освітньому просторі варто розуміти процес збереження і зміцнення здоров'я, спрямований на перетворення інтелектуальної й емоційної сфер особистості студента, підвищення ціннісного ставлення до власного здоров'я і здоров'я інших на основі усвідомлення студентом особистої відповідальності.

У педагогічному значенні феномен здоров'язбереження є поліфункціональною соціально-освітньою системою (системністю), що поєднує на гуманістичній основі просвітительські, спонукальні, аксіологічні та інструментальні фактори.

Результати аналізу наукових досліджень (Р. Айзман, Е. Вайнер [1], М. Колеснікова, В. Колбанов [3], О. Міхеєнко [4] та ін.) забезпечили можливість з'ясувати, що здоров'язбережувальна компетенція – це сукупність фізкультурно-педагогічних знань, умінь, навичок і мотивів, які є основою здоров'язбережувальної педагогічної діяльісності і формування здорового способу життя майбутнього фахівця. У структурі здоров'язбережувальної компетенції виділяють: когнітивний компонент, як сукупність інтегрованих медико-біологічних, психолого-педагогічних і фізкультурних знань; аксіологічний компонент, що визначає психологічні установки на усвідомлення цінності здоро-

в'я; діяльнісний компонент, що містить загальнопедагогічні уміння, і рефлексивний компонент, як екстраполяція світоглядних установок на професійну діяльність.

Аналіз результатів досліджень стану здоров'я і способів життя студентів показує, що основними причинами розвитку функціональних розладів в опитаних є гіподинамія (60%), що у сполученні з неправильним харчуванням (52%) призводить до надлишку маси тіла, у 33% опитаних юнаків і в 45% – дівчат, мають таку шкідливу звичку, як паління, 78% не займаються аутотренінгом, незважаючи на те, що практично усі скаржаться на втомлюваність, дратівливість, підвищену психоемоційну реактивність.

Спостереження за особливостями діяльності економістів, а також результати аналізу науково-методичної літератури, свідчать, що працівники цієї професії протягом робочого дня виконують роботу сидячи, з фіксованим положенням грудної клітки, що зумовлює поверхневий подих і малу рухливість нижніх кінцівок.

До несприятливих умов роботи належать також: підвищена температура повітря на робочому місці, недостатня вентиляція повітря, нерівномірне освітлення, а також шум від комп'ютерів та іншої техніки. Характер професійної діяльності вимагає від працівників розумової праці великої точності у виконанні роботи, постійного контролю зору і великої зосередженості уваги. Усе це висуває підвищені вимоги до стійкості організму під час виконання одноманітних рухів, потребує збереження високої працездатності при тривалому перебуванні в умовах гіподинамії, чіткого ритму рухів рук, кистей, пальців у різних площинах, з різною амплітудою і величиною м'язових зусиль. Концентрація уваги і пов'язані з цим порушення у визначених структурних елементах нервової системи протягом усього робочого дня призводять до порушення гальмівно-збуджувальних процесів у вищих ділянках головного мозку, що несприятливо впливає на регуляцію діяльності багатьох органів і фізіологічних систем всього організму.

Тривала робота в подібних умовах призводить до виникнення хронічних захворювань, насамперед функціональних порушень, що надалі може стати причиною захворювань внутрішніх органів, хвороб верхніх дихальних шляхів і органів малого таза.

Процес здоров'язбереження в освітньому просторі економічного ВНЗ, що спрямований на гармонійний розвиток особистості студента, його фізичних і духовних сил, містить у собі такі компоненти: цільовий, змістовий, діяльнісний і результативний.

Цільовий компонент забезпечує розвиток інтелектуальної й емоційної сфер особистості, поліпшення показників здоров'я студента, спрямовані на підвищення працездатності, а отже, і підвищення ефективності навчальної діяльності.

Розвиток когнітивної сфери особистості ми розглядаємо в контексті розвитку пізнавальних психічних процесів. До пізнавальних психічних процесів належать процеси, пов'язані зі сприйняттям і переробкою інформації. Завдяки цим процесам людина одержує інформацію про навколишній світ і про саму себе. Психічні процеси, про які йде мова, тісно пов'язані між собою,

тому дуже часто про них говорять як про інтелектуальну сферу людини або як про когнітивні процеси.

Відповідно до поставлених цілей гармонійного розвитку особистості студента необхідно з позиції здоров'язбереження обґрунтувати й оцінити зміст освіти. Змістовий компонент визначає всю сукупність відносин, ціннісних орієнтацій, досвіду діяльності і спілкування, знань. Змістовий компонент здоров'язбереження в освітньому просторі включає розумове виховання, спрямоване на формування культури інтелектуальної праці; фізичне виховання, спрямоване на розвиток фізичних якостей особистості, фізичний розвиток і вдосконалювання; психогігієнічне навчання і виховання, що передбачає формування гармонійних стосунків із собою і своїм оточенням; духовно-моральне виховання, що формує систему життєвих цінностей, які визначають зміст і спрямованість людського буття; екологічне виховання, спрямоване на усвідомлення соціально-моральної обумовленості взаємин людей між собою і природою; статеве виховання, що має метою збереження і розвиток репродуктивного здоров'я. На сучасному етапі збагачення змісту навчання повинно сприяти його персоналізації (індивідуалізації, диференціації) з опорою на природні задатки й індивідуальні здібності.

Розумове виховання особистості передбачає насамперед формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності, розвиток пізнавальних інтересів, потреби в самопізнанні і самоосвіті; формування досвіду (умінь і навичок) пізнавальної діяльності, здатності до творчості, прийняття нестандартних рішень, розвиток мислення. Крім того, розумове виховання спрямоване на розвиток емоційно-ціннісного ставлення до довкілля, знань, пізнавальної діяльності, самого себе. Вищою метою розумового виховання є формування цілісного світогляду особистості.

Здоров'язбережувальна освіта, що включає в себе розумове, фізичне, психогігієнічне, моральне, екологічне і статеве виховання, являє собою систему наукових знань про різні аспекти здоров'я, практичні уміння і навички його збереження в умовах інтенсивного навчального навантаження, а також світоглядних і морально-естетичних ідей, якими варто опанувати студентам в освітньому процесі.

Висновки. Таким чином, урахувавши достатньо складну і напружену соціально-економічну ситуацію в Україні, зниження економічного добробуту населення, невідповідність умов навчального навантаження віковим можливостям студентства, питання охорони і зміцнення здоров'я є найважливішою складовою освітнього процесу у вищих навчальних закладах різних форм і рівнів акредитації. Водночас, як свідчать численні дослідження, залишається досить низькою реалізація оздоровчого (здоров'язбережувального) потенціалу освітніх закладів. Означені характеристики здоров'язбереження відображають тенденції розвитку професійної освіти, гуманізацію навчально-виховного процесу, його педагогічну спрямованість на формування особистості із ціннісними орієнтаціями та ідеалами.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні змісту структурних компонентів процесу здоров'язбереження в освітньому просторі ВНЗ, обґрунтуванні моделі і педагогічних умов реалізації здоров'язбережувальних технологій.

Література:

1. Вайнер Э. Н. Валеология / Э. Н. Вайнер. — М. : Флинта : Наука, 2001. — 416 с.
2. Завидівська Н. Н. Аспекти управління процесом формування здорового способу життя студентів вищих навчальних закладів / Н. Н. Завидівська / Актуальні проблеми організації фізичного виховання студентської та учнівської молоді Львівщини : зб. наук. праць. — Львів, 2005. — С. 99–104.
3. Колбанов В. В. Валеология : основные понятия, термины, определения / В. В. Колбанов. — СПб. : ДЕАН, 1998. — 232 с.
4. Міхесенко О. І. Валеологія: основи індивідуального здоров'я людини / О.І. Міхесенко. — Суми : Унів. кн., 2009. — 400 с.
5. Оржеховська В. М. Здоровий спосіб життя як превентивний фактор виховання / В. М. Оржеховська // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. — К. : Пед. думка, 1999. — Кн. 1. — 276 с.
6. Палічук Ю.І. Педагогічні здоров'язбережувальні технології у системі підготовки фахівців економічного профілю: дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Палічук Юрій Іванович. — Тернопіль, 2011. — 216 с.
7. Петров В. О. Здоровьесберегающие технологии в работе учителя физической культуры : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Петров Вадим Олегович. — Ростов н/Д., 2005. — 201 с.
8. Физиологические основы здоровья / Под ред. Р. И. Айзмана, А. Я. Тернера. — Новосибирск : Лада, 2001. — 524 с.
9. Чайка В. М. Підготовка майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності : монографія / В. М. Чайка ; за ред. Г. В. Терещука. — Тернопіль : ТНПУ, 2006. — 275 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АВІАЦІЙНІЙ ГАЛУЗІ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

УДК 658.344.64:656.7.071(045)

Ковалькова Т.О.

У статті обґрунтовуються педагогічні умови формування у процесі фахової підготовки готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в авіаційній галузі. Приділена увага особливостям діяльності в авіаційній сфері.

Ключові слова: педагогічні умови, готовність, психолог, авіаційна галузь, когнітивний компонент, особистісний компонент, рефлексивний компонент, інтерактивний компонент.

В статье обосновываются педагогические условия формирования в процессе профессиональной подготовки готовности будущих психологов к профессиональной деятельности в авиационной отрасли. Уделено внимание особенностям деятельности в авиационной сфере.

Ключевые слова: педагогические условия, готовность, психолог, авиационная отрасль, когнитивный компонент, личностный